

Editörden

İbn Hazm, 7 Kasım 994 tarihinde Kurtuba'nın doğu kesiminde yer alan Rabaz-ı Minyetü'l- Muğire'de dünyaya geldi. Kaynakların büyük bir çoğunluğu onun Fars kökenli olduğunu kaydederken, İspanyol tarihçileri onun İspanyol asıllı olduğunu iddia ederler. Babasının, Mansur lakaplı İbn Ebu Amir ve onun oğlu Abdülmelik el-Muzaffer'in vezirliğini yapması ve Endülüs'ün sayılı zenginlerinden birisi olması nedeniyle İbn Hazm, 15 yaşına kadar kültür seviyesi yüksek bir muhitte müreffeh bir hayat yaşadı. Babasının sarayındaki mürebbiyelerden okuma yazma öğrendi ve Kur'an-ı Kerim'i hıfzetti. Muzaffer'in vefatından sonra baş gösteren taht kavgaları onun ve ailesinin sıkıntılı bir dönem yaşamasına vesile oldu. Bütün bu kargaşaya rağmen İbn Hazm, Kurtuba'da kalmaya devam etti. İbn Hazm Kurtuba'dan ayrılmadan önce fıkıh, hadis, kelim ve dil dersleri almıştır. Berberiler'in hâkimiyeti ele geçirmesiyle birlikte evi yağmalanan İbn Hazm bugün Almaria olarak bilinen Meriye'ye göç etmek zorunda kaldı. Emevi hanedanlığını diriltmeye çalıştığı suçlamasıyla bir süre tutuklu kalan İbn Hazm, Hısnülkasr'a sürüldü. Burada birkaç ay kaldıktan sonra Belensiye'ye gitti. Abdurrahman el-Murtaza tahta çıkınca onu veziri olarak tayin etti. Endülüs'te yaşanan siyasi istikrarsızlığın etkisiyle sürgün, tutuklanma ve siyasi iltifatlar, İbn Hazm'ın atalarının memleketi olan Leble'ye gitmesine kadar devam etti. İbn Hazm Leble'de vefat edeceği 1064 yılı ağustos ayına kadar zâhidâne bir hayat yaşadı.

Tefsir, Hadis, Fıkıh ve Kelam gibi İslamî ilimlerin yanında Edebiyat, Tarih, Mantık ve kısmen Felsefe alanlarında da iyi bir eğitim görmüştür. İbn Hazm, "ilm" kavramına yaklaşımıyla günümüz aydınına perspektif sunacak bir Müslüman âlim profili çizmiştir. İbn Hazm'ın eserlerinde dikkatleri üzerine çeken husus, onun ilmi çalışmalarında aslı kaynaklara müracaat etmede gösterdiği titizliktir. Mütercimleri eleştirirken kullandığı "...bu nedenle onu biz tercüme ettik" sözlerinden ve bulduğu her fırsatta Müslüman âlimleri yabancı dil öğrenmeye teşvik etmesinden onun aslı kaynaklara ulaşma konusundaki titizliğini anlayabiliyoruz.

İbn Hazm, ilmi "Bildigin her şey ilim olarak isimlendirilir." şeklinde tanımlamıştır. İlk bakışta gözümüze çok basit gelen bu tanımlama, yüzyıllar boyunca Müslüman aklını ontolojik olarak ikiye bölen çifte hakikat arayışlarına karşı ilmi bir bütün olarak gören bir duruş sergiler.

İbn Hazm Allah'ın varlığı, ilahi kelamın anlaşılması ve hak ile batılın ayırt edilmesi gibi konularda felsefeyi Müslüman âlimler için vazgeçilmez bir şart olarak görür. Ona göre felsefenin amacı; hakikat ile erdemin mahiyetini öğrendikten sonra nefsi bu doğrultuda ıslah edip dünya ve ahiret mutluluğuna erişmektir, felsefe ve din, insanı dünya ve ahiret mutluluğuna ulaştırma noktasında birleşir.

İbn Hazm, felsefe ve kelam tarihinde dönem dönem ortaya çıkan bölünemeyen cevher kavramına dayalı atomculuğu ve âlemin yapısını tek bir ögeye indirgeyen düşünceleri reddeder, bunun karşısında arazların varlığını ve arazların cisimlerden

farklılığını ortaya koymaya çalışır. Onun felsefi görüşleri bugün de alan uzmanlarının üzerinde çalışması gereken bir özgünlük taşır.

İbn Hazm, İslam düşünce tarihinde zahiri mezhebini sistemleştiren ve bu mezhebin Endülüs'te tanınmasını ve yayılmasını sağlayan bir fakih olması yanında, İslam düşüncesinin temel dinamiklerini sorgulayan, metodolojik eleştirileriyle düşünce dünyasına yön vermeye çalışan bir düşünür olması itibarıyla da dikkat çekicidir. İbn Hazm, içti-hadın temel dinamiklerinden olan kıyas ve mecazı kabul etmez. Bu metodolojik yaklaşımını hadis ilminde de sürdüren İbn Hazm'ın, sünnete bakışındaki en temel karakter, geleneksel hadis usulü kitaplarından farklı olarak delil olma yönünden Kur'an ve sünneti eşdeğer görür. Sünneti Kur'an'dan sonra ikinci kaynak olarak kabul eden İslam ulemasının aksine, sünneti Kur'an'la birlikte birinci kaynak olarak kabul eder.

Endülüs'teki çok kültürlü yapı, İbn Hazm'ın dinler tarihi alanına da ilgi duymasında etkili olmuş ve dinler ile düşünce sistemlerinin eleştirel bir tarihini yazmayı kendisine gaye edinmiştir. Tevrat'ı, Talmut'u, Yahudi efsane ve hikâyelerini okuyan, Tevrat'ın Samirice ve Yunanca tercümelerinden kaynaklanan tartışmalardan haberdar olan İbn Hazm'ın, Endülüs'te Yahudilik ve Hristiyanlık hakkındaki düşünceleri de kaynak olarak kabul edilmiştir.

Çok yönlü kişiliğine ve asırları etkileyen bilgi birikimine rağmen, İbn Hazm'ın eserlerine ve fikirlerine yönelik kapsamlı çalışmaların yeterince yapılmamış olması önemli bir eksikliktir. Diyanet İlmi Dergi olarak özel gündemli sayılarımızdan biri olarak planladığımız 2014 yılının bu son sayısında, en azından alanda yapılması gerekenlere dair bir işaret ve hatırlatma olması için İbn Hazm'ı farklı yönleriyle ele aldık. "İbn Hazm Örneğinde Kıyasız Bir Fıkıhın İmkânı" isimli makalede Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan Tan, İbn Hazm'ın metodolojisinin fıkıh ilmindeki yansımalarına dikkat çekmektedir. Doç. Dr. Abdullah Karahan ise "İbn Hazm'ın Hadis Değerlendirme Yöntemi ve Bunun Fıkıha Yansıması" makalesiyle İbn Hazm'ın hadis usulündeki yöntemini sistemli bir şekilde bize aktardı. "İbn Hazm'ın Ahlâka Dair Görüşleri" başlıklı makalesinde Prof. Dr. Enver Uysal, İbn Hazm'ın ahlâka dair görüşlerini ele aldı. İbn Hazm'ın Yahudiliğe yönelik reddiyelerinin ilim dünyasındaki yerine, "Tevrat Tenkit Geleneğinin Öncüsü: İbn Hazm mı Spinoza mı?" adlı makalesiyle Yrd. Doç. Dr. Yasin Meral işaret etti. Yrd. Doç. Dr. Aliye Çınar Köysüren ise İbn Hazm'ın aşk kavramına bakışını bizimle paylaştı. İbn Hazm'ın edebi yönüne ise Dr. Ahmed İsmail Hasan Ali işaret etti. İbn Hazm'ın "et-Tevkîf alâ Şârii'n-Necât bi İhtisâri't-Tarîk" adlı risalesini tercüme ederek yayın dünyamıza kazandıran Yusuf Türker'in çalışmasına da bu sayıda yer verdik. Doç. Dr. Murat Serdar da "İbn Hazm'ın Usul ile İlgili Bir Kasidesi ve Usûlu'd-din Yönünden Öne Çıkan Görüşler" başlıklı yazısında İbn Hazm'ın 'usulu'd-din'e dair görüşlerine değindi.

Çok yönlü, dirayetli ve asırlara sari etkileriyle farklı bir kişilik olan İbn Hazm'ı konu edindiğimiz özel sayıyı beğeninize sunarken, yeni yılda tekrar buluşmayı diliyorum.

Dr. Yüksel SALMAN